

Николай Райнов

Дядо поп и гатанките
Испанска приказка

Имало едно време в селото Сан Блас един поп. Той бил много дебел и коремест, защото обичал да си угажда. Бузите му били зачервени и издути, а гордостта му нямала граници. Той си мислел, че знае всичко и че по-умен от него няма по цялата земя.

Тъй си мислели и селяните, па дори и кметът, който бил простичък човек. Той се допитвал за всичко до дядо поп и слушал всяка негова дума.

Един ден, когато попът седял на трапезата си пред голям супник с вкусна чорба, дотичало едно момче и го помолило да отиде в къщата на кмета по бърза работа. Пристигнал бил кралят и кметът не знаел как да го посрещне и как да се разговаря с него.

– Кралят може да почака малко – казал дядо поп важно. – Човек като мене си не разваля спокойствието за такива дреболии!

Момчето си отишло. То казало на кмета гордо, че дядо поп е много важна особа: и самият крал е пред него нищо. А попът си сипал голяма паница чорба и почнал да яде.

Когато дояждал третата паница, отвън чул шум, какъвто се не бил чувал други път. Попът на Сан Блас бил много любопитен. Той станал от трапезата, отворил вратата и изведнъж се озовал лице срещу лице с краля.

– Твоята слава на учен и умен човек, дядо попе, възбуди у мен желанието да се запозная с тебе и понеже ти не благоволи да дойдеш при мене, аз реших да те потърся.

– Нека ме извини, ваше величество, но когато ми съобщиха за пристигането ви, супникът беше вече сложен на трапезата, а аз не обичам ни студена чорба, ни горещо вино.

Кралят се позабъркал и малко изненадал от този отговор: пръв път му говорили така. Но той бил снизходителен.

„Какво има най-сетне? – си казал той на ума. – Не мога да искам от един селски поп да знае придворните обичаи. Па и на прочутите хора е позволено да бъдат малко горделиви.“

Той влязъл в попската къща, като оставил свитата си на улицата, седнал по свойски до дядо поп и додето слугинята Агеда и клисарят Доминго тичали да прислужват, двете прочути особи се разговаряли като равни.

Кралят бил достатъчно проницателен, за да схване бързо с кого има работа. Разбрал, че попът на Сан Блас е прост човек, надут от гордост и самодоволство, голям себелюбец, който мисли само за себе си.

И той си казал на ума: „Ще го науча аз. Свещениците живеят, за да

служат на бога, но тоя служи само на себе си. Ще му дам един урок, който ще го накара да поотслабне, ще го направи малко по-скромен и ще намали себелюбието му. Вредно е най-сетне за човека да е толкова тлъст и надменен.“

Сетне рекъл на попа:

– По всичко се вижда, отче, че си умник над умници и учен над учени. Искан ми се дати задам три гатанки, на които не са могли да отговорят и най-умните глави в моето царство.

– Нека ваше величество пита, каквото желае: аз съм уверен предварително, че ще му отговоря веднага. За мене такива неща са играчка.

– Ето какво ще те попитам. Колко струвам? За колко време бих обиколил земята? Що мисля и къде е грешката ми?

– Позволете ми, ваше величество...

– Не. Нищо не позволявам. Ти ми каза, че това било играчка за тебе. Искан да ми отговориш. Но за да ти покажа, че не съм жесток човек, давам ти цял месец срок. Мисли през това време. Днес е първи май. На първи юни в четири часа следобед те чакам в двореца в Севиля. Давам ти кралската си дума, че ако отговориш на трите въпроса, ще те назнача протоерей в най-голямата столична църква. Ако не отговориш както трябва, ще заповядам да те качат на най-голямото магаре, каквото се намери в града, и да те разведат по всички улици. И на всеки кръстопът ще ти удрят по двадесет камшика. Аз съм уверен предварително, че твоят голям ум ще те избави от тоя позор. Затова ти казвам: довиждане, дядо попе! Бог да ти е на помощ!

Попът бил толкова слисан, изненадан и възмутен, че се и не досетил да отвори вратата на краля и да го изпрати.

– Знае ли той кому говори? – почнал да се възмушава дядо ви поп. – Бива ли на човек като мене да се приказва тъй? Прочута особа като моята да се заплашва с камшик? Луд ли е тоя крал? Ще му намеря аз отговорите на трите проклетни въпроса – и то още днес или най-късно утре. Но като стана протоерей на Севиля, ще вдигна всички попове и владици против него. Уверен съм, че и папата ще вземе моята страна. Ще му отмъстя аз. Такова оскъряние! Доминго! Хей, Доминго! Дай печеното агне да си доям! Дай после сладкото от орехчета!

Дядо поп седнал отново на трапезата, но гладът му бил минал: кой знае защо, никак му се не ядяло. От голямото печено агне той можал да изяде само половината. От ориза с чушки, много добре сварен, не можал да хапне повече от две чинии. От пилешката яхния с миди изял три паници, но с пресилване. Към тоя слаб обяд добавил пет-шест домата

туршия, десетина банички с череша и един буркан сладко от орехчета, но колко е това? Слугата и слугинята, като гледали колко неохотно яде дядо им поп, идело им да се скъсат от мъка.

След голямата чиния със сладолед домакинът не можал вече да продължава обедата си. За клисаря това било истинско нещастие. Що се е случило с дядо поп? Защо изглежда толкова ядосан?

Доминго не смеел да го запита.

„Кралете си нямат друга работа – си казал той на ума, – освен да убиват охотата на добрите мирни хорица. Дядо поп не изяде днес и четвъртината от онова, което изяждаше дори през пости. Чудна работа!“

Но тепърва имало клисарят да се чуди.

Току-що разтребил масата и дядо поп му заповядал да снесе от тавана всички книги, които берели от години прах, без да ги потърси някой. Господарят му не дал време дори и да ги обърше, а се нахвърлил на тях веднага и почнал да ги прелиства яростно. Вечерта той хапнал малко – само две кила пушен свински бут, пет-шест чая и половина кило печени филийки: съвсем малко, колкото да не умре от глад. Легнал си той късно и спал само дванадесет часа.

Щом станал, дори без да се измие, дядо поп се заровил отново в книгите. И това продължавало не ден, ни два, а цели осем дена за голям ужас на състрадателния Доминго.

– Чудна работа! – си казвал клисарят. – Дядо поп е решил сякаш да става или папа, или професор. Защо му е толкова ученост?

А най-лошото било, че светиня му почнал да отслабва много бързо: на осми май той не намерил в умните книги нищо, а теглото му спаднало от 140 кила на 120.

– Всички тия стари писатели са говеда! – рекъл възмутено той и заповядал на клисаря да отнесе непотребните книги отново на тавана.

Той решил да намери сам отговора на трите въпроса. Почнал да прави разходки, понеже вярвал, че като си раздвижи нозете, ще му се раздвижат и мислите. Отивал все по-далече и по-далече, едва смогвал да си похапне, а вечер се връщал толкова изморен, че цяла нощ усещал схващане на краката и болки в костите. Като карал тъй една седмица, мозъкът му все още не родил нищо, но тялото му изгубило доста тлъстина: той тежел вече само 80 кила.

Доминго си скубел косата от отчаяние. Но по едно време забелязал с радост, че господарят му почва да става разговорлив. По-рано бил мълчалив, надменен и затворен в своите мисли. А ето че една заран влязъл в кухнята, дете слугинята деряла едно яре, закачено за гвоздей.

- Агедо – рекъл попът, – колко струва ярето?
- По двадесет гроша се пада кило, дядо попе!
- Скъпичко е. Я кажи ми, дъще, ако те запитаха колко струва кралят, как би отговорила?

Слугинята се изненадала от тоя неочакван въпрос. Тя зинала и загледала свещеника с вдигнат нож в ръка. После се засмяла и каза:

– Бога ми, дядо попе, не съм видяла още да се продава на нашия пазар крал. В Сан Блас няма такава стока. Но ако ме запитат, ще им кажа, че не знам: да отидат да питат моя господар; ти знаеш всичко, дядо попе.

– Глупава си – рекъл попът ядосано и хлопнал вратата след себе си. Агеда вдигнала рамене.

– Нашият господар – каза тя на клисаря – е станал нещо много докачлив. Не му се угажда лесно. Че отде да знам аз колко струват кралете?

И се заловила отново за работа.

А попът отишъл при кмета. Сетне посетил аптекаря, нотариуса, пристава. Запитал обушаря, шивача, бръснаря и дори седларя. Но колкото ловко и да задавал въпросите си, не получил умен отговор. Никой в селото не можал да си представи като каква ще да е цената на един крал, траенето на едно пътуване около земята и грешката на една коронована глава.

Дядо поп слабеел, бледнеел и жълтеел от ден на ден все повече и повече. Дрехите му висели на измършавялото тяло като на закачалка, вместо да прилепват като по-рано. Доминго плачел от жал, като го гледал. Попът на Сан Блас тежел на 25 май само 50 кила: нещо нечувано и – може да се каже – дори недостойно за един свещеник.

Оставало му само едно: да запита свещениците по околните села. Наистина за гордостта на попа от Сан Блас това било донякъде унизително, но нима разходката в Севиля на магаре не ще бъде по-унизителна? Той заповядал на Доминго да му оседлае мулето и да му приготви в кошниците храна за няколко дена.

Клисарят изпълнил заповедта и се приготвил да придружи господаря си.

– Аз заминавам сам – рекъл грубо попът.

– Не е възможно, дядо попе. Ти ще изгубиш пътя. Ще се удавиш в някоя река. Змия ще те ухапе. Разбойници ще те оберат, а може и да те убият, не дай боже!

– Остави ме да вървя, глупчо! Недей ме заплашва с десетте

наказания, които е пратил бог на египтяните, за да пуснат евреите. Аз не съм дете. Навред в околността всички познават свещеника от Сан Блас и всеки го почита: кой няма да го упъти? Па и аз не съм магаре – да изгубя пътя.

Доминго все още държел поводите на мулето.

– Моля ти се, дядо попе, позволи ми да дойда с тебе: аз ще водя мулето. То е своенравно и дяволито като някоя хубава госпожица. Щом види, че ме няма мене да го водя по правия път, веднага ще ти изиграе някоя игра, та има да се чудиш.

Но попът изгледал клисаря толкова страшно, че оня млъкнал и отпуснал поводите. Господарят му заминал.

Не минало и час и свещеникът от Сан Блас изгубил пътя. Той пуснал мулето да върви, където му видят очите, докле стигнало до едни храсталаци. Едно момче, сухо и тънко като скакалец, пасяло наблизко три кози.

– Хей, момче, накъде води тая пътека, дето минава край тоя храсталак?

– Наникъде, дядо попе. Нали я виждаш, че нито води някого, нито минава нанякъде, ами си лежи и не мърда!

– Ей, че си твърдоглав! Как се викаш!

– Аз се не викам никак и никога. Хората ме викат, когато им потърбявам.

– Не те е срам? Каж ми, хитър нехранимайко, как наказват във вашето село такива маймунчета като тебе?

– Когато остаряят, правят ги кочове – отговорило козарчето и се изсмяло.

Попът останал поразен от голямата безочливост на момчето. Значи, на един час раздалеч от Сан Блас има хора, които не признават прочутия тамошен поп. Чудна работа!

– Ееееех, де да бях дебел, какъвто си бях по-рано! Тогав всички съяха да ме уважават. А сега!

И той почнал да проклينا краля и неговите дяволски гатанки.

Понеже от козарчето не можал да изтръгне ни дума, свещеникът се оставил на мулето да го кара, дето си ще. След час-два то го отвело в едно село.

Тъй попът обиколил за пет-шест дена всички свещеници в околността, които преди това презирал поради тяхната простотия. Той се силел да бъде към тях много любезен, дано изкопчи от някого отговор на трите въпроса. Но нищо не научил. Скитал се с мулето от село на село,

кога недоял, кога недоспал. Когато се върнал в Сан Блас, тежел само 40 кила, а ни на един въпрос не бил научил отговора.

Като приближил до селото, той решил да си опита за последен път късмета. Чувал бил, че една баба, на име Долорес, е голяма познавачка. Мнозина отивали при нея да им каже, ако имат нещо изгубено или открадното, къде е. И тя познавала. Но попът се подигравал и с нея, и с ония, които се допитвали до нея. Срещнал една жена и я запитал къде живее Долорес, познавачката.

Жената му показала къщата и го запитала:

– Защо ти е, дядо попе? Искаш да се посъветваш с нея ли?

– Не е твоя работа! – отсякъл попът.

Влязъл в двора. Там седял един кърпач и набивал клечки на една подметка. Попът слязъл от мулето и седнал да си почине на столицата. Съсипан бил от път.

– Добър ден, приятелю – казал той на кърпача. – Ще ли бъдеш тъй добър да извикаш Долорес?

– На драго сърце, дядо попе. Долорееес! Никой не отговорил.

– Можеш ли я извика още веднъж?

– Разбира се, дядо попе. Долорееееес! И този път се не обадил никой.

– Извини ме, приятелю, но, моля ти се, извикай я за последен път.

– Бива, бива. Долорееееееес!

Но и на третия път се не отзовал никой. Попът станал и запитал кърпача:

– Сигурен ли си, че Долорес си е в къщи?

– О, не. Напротив, дядо попе. Тя замина още преди два месеца за Севиля.

Попът се ядосал:

– Защо тогава я вика три пъти, а ми не каза, че не била тука?

– Не се сърди, дядо попе! Ти запита ли ме дали е тука? Не. Ти ми поръча да я извикам и аз ти услужих. Вината си е твоя.

Попът разбрал, че и тук са се подиграли с него, но си преглътнал яда.

– Изгубил съм всяко уважение – си казал той. – И кърпачите се подбиват вече с мене.

Качил се на мулето и си отишъл в къщи. А този ден бил 31 май. Мулето препускало весело към обора, а дядо поп скръбно повтарял на ума си, както се клател на него:

Утре ще ме бият,
утре ще ме бият.

Доминго се притекъл да снесе господаря си от седлото и да го пренесе на леглото. Като го видял полумъртъв и бледен, жълт като слама, той го запитал:

– Защо ми не кажеш, дядо попе, каква ти е мъката?

– Не е твоя работа. Остави ме на мира!

– Как да не е моя работа? Не мога вече да те гледам, че страдаш и се топиш. Колко хубаво беше едно време, когато ти бе най-дебелият човек в целия окръг. А сега... позволи ми да ти помогна, с каквото мога.

– Да ми помогнеш ли? Ти ли ще ми помогнеш?

– Че защо не, дядо попе? Недей мисли пък, че като съм клисар, та съм говедо. Нали знаеш, че малки колела карат големи коли?

Попът мълчал и само охкал от умора и мъка. Клисарят продължил:

– Най-после, дядо попе, няма защо да се преструвам, че не знам онова, което знам.

Попът го погледнал подозрително:

– Знаеш ли? Какво знаеш? Нищо не знаеш!

– Знам, че утре по улиците на Севиля едно магаре ще разнася...

– Млък! – викнал попът, като скочил. – Дума да не си казал повече, ако не искаш да те пребия!

– Защо, дядо попе? Не виждаш ли, че искам да те отменя? Пусни ме да отида аз при краля вместо тебе.

– Ти луд ли си? Нима можеш каза на краля колко струва, за колко време ще обиколи света и що мисли? И ако си знаел, защо ми не каза, ами ме остави да бия толкова път напразно?

– Нищо, дядо попе. Било, каквото било. Ако ти ме беше попитал, щях да ти кажа, но сега е вече късно. Гледай си работата! Аз ще наглася всичко. Утре заран ще отида на сеитба. Ти ще облечеш моите дрехи, а аз – твоите. Ти ще останеш на нивата да сееш, а пък аз ще вървя при краля. То се знае, че сеитбата не ще излезе добра, защото всеки занаят си търси майстора, ала – с божия помощ – и лошата сеитба все ще даде жътва. Аз ще се кача на мулето ти и ще отида в двореца, а ти стой на нивата, докле се върна, да не би да се узнае измамата. Кълна ти се, че ще те направя главен поп на столицата.

Свещеникът бил толкова измъчен и уморен, че му идело да се съгласи на всичко. За пръв път от дълго време насам той се наспал добре.

На заранта направили, както било уречено. Доминго се явил в столицата. Пуснали го в двореца. Расото му стояло много хубаво.

Като го видял, кралят извикал:

– Боже господи! Колко си отслабнал, дядо попе, откак се разделихме! За един месец си се стопил. Можа ли поне да измислиш отговор на въпросите ми?

– Струва ми се, че съм успял, ваше величество.

– Много добре, отче! Кажете ми тогава колко струвам.

– Ваше величество струва 29 сребърника.

– 29 сребърника ли? – викнал кралят. – Не те ли е срам да оскъряваш своя господар?

– В думите ми няма оскъряване. Нека си спомни ваше величество, че нашият господ Исус Христос е бил оценен за 30 сребърника. Мисля, че ваше величество ще да струва поне един сребърник по-малко от господата.

– Право е – казал кралят, като се успокоил отведнъж. – А за колко време ще обиколя земята?

– За 24 часа, ако благоволите да се качите на слънцето.

И кралят, и придворните му се засмели. Тоя отговор им се харесал. Те, види се, не знаели, че земята се върти около слънцето, а не то – около нея.

– Ееее, както си почнал, ти ще станеш придворен изповедник и главен свещеник на столицата – рекъл кралят. – Кажете ми тогава що мисля и къде ми е грешката!

– Господарю, вие мислите, че аз съм попът от Сан Блас...

– Тъкмо това мисля, дядо попе, и затова ще бъдеш бит с бич на магарето.

– Ба, още се не знае, защото ваше величество има грешка.

– Каква грешка? Да не би да искаш да кажеш, че имам грешка, като мисля, че си попът от Сан Блас?

– И наистина имате грешка, защото аз съм му клисарят.

В това време се раздал силен шум и глъчка отвън. В чертога влязъл запъхтян кметът на Сан Блас.

– Господарю, чудни неща стават в селото. Не знам що да правя.

– Що е станало?

– Хора видели тая заран нашия свещеник, че язди мулето си накъм столицата. А в същия час други го видели на нивата му, дето е и сега, че сее с пълни шепи пшеница и пее колкото му глас държи. Наистина той е облечен като клисар, но всички са го познали: кой не познава нашия

дядо поп? Тук трябва да има някаква магия. Кралят не можал да сдържи смеха си.

– Познаваш ли този човек? – запитал той кмета, като му посочил клисаря.

– Бей, та това е Доминго, нашият клисар!

– Доминго – казал кралят, – ти успя да ме излъжеш. Защо дойде на-место господаря си? Страх ли го беше?

– Съвсем не, ваше величество. Но бива ли да се разваля спокойствието на поп като нашия за някакви си гатанки, които и прост човек като мене ще разгатне? Аз сам го помолих да ме замести в сеитбата, за да не бие път дотука.

– Да, хитрецо, ала ти по този начин го отгърва и от камшика. Нищо, аз прощавам на господаря ти за твой хатър, но няма да го назначавам ни главен свещеник тук, ни придворен изповедник. Нека си стои в селото: той няма глава за градски поп. А на тебе давам тия сто жълтици награда. Па като си отидеш в село, кажи на дядо си поп, че е излязъл по-умен, отколкото го смятах, щом има такъв умен и верен клисар, какъвто си ти.

КРАЙ

© Николай Райнов

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2008

Публикация:

Николай Райнов. Приказки от цял свят

Второ издание

Съставителство и редакция: Богомил Райнов

Литературна група V. Тематичен номер 2587

Редактор на издателството ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Художник ЛЮБЕН ЗИДАРОВ

Художник-редактор ВАСИЛ ЙОНЧЕВ

Макет и технически редактор ТОМА СТАНКУЛОВ

Коректор НАТАЛИЯ КАЦАРОВА

Дадена за набор 18. III. 1972 г. Подписана за печат 30. IX. 1972 г. Излязла от печат 20.

XII. 1974 г. Формат 58×84/18 Печатни коли 44,50. Издателски коли 36,93. Тираж

50,125. Цена 3,60 лв.

Издателство „Народна култура“ – София, 1974

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4858>]